

Bilaga till beslut II vid regeringssammanträde den 29 augusti 2019, I2019/XXXXX/DF.

Sveriges handlingsplan för Open Government Partnership 2019–2021

INNEHÅLL

1 Bakgrund	3
1.1 Sverige och Open Government Partnership	3
2 Sverige och öppna data	5
2.1 OGP och öppna data	6
3 Handlingsplanens process	7
3.1 Dialogmöten	7
3.2 Kvalitativ undersökning	7
3.4 Slutsatser och rekommendationer	8
4. Sveriges åtaganden i OGP-handlingsplanen 2019–2021	9
Åtagande 1: En nationell handlingsplan för öppna data	11
Åtagande 2: Tillgängliggörande av öppna data som bäst kan bidra till nytta för samhället	11
Åtagande 3: Främja förmågan att bedriva öppen och datadriven innovation i samverkan mellan forskning, näringsliv och civilsamhälle	12
Åtagande 4: Dialog med civilsamhället om möjligheterna med digitalisering, öppna data och samverkan	12
5. Andra initiativ som bidrar till OGP	14
5.1 Digital utveckling, innovation och delaktighet	14
5.2 Hälsa och sjukvård	16
5.3 Miljö och hållbarhet	17
5.4 Öppenhet, demokrati och god förvaltning	17
5.5 Idéburet deltagande samt konsumtionsfrågor	19
5.6 Jämställdhet	20

1 BAKGRUND

Hastigheten och kraften med vilken samhället förändras – ekonomiskt, tekniskt, säkerhetsmässigt, socialt och politiskt – skapar en allt komplexare omvärld. Regeringar möter utmaningar genom att utforma och implementera reformer som stödjer hållbarhet, inkludering och tillväxt men också bättre tillgång till och kvalitet i de tjänster som tillhandahålls av det offentliga. Detta är grundläggande för att bygga den tillit som krävs, inte bara för att medborgarna ska känna förtroende för förvaltningens digitala tjänster, utan till staten som helhet.

Öppenhet och insyn är grundläggande principer i den svenska förvaltningen. Offentlighetsprincipen, som kommer till uttryck i en av Sveriges grundlagar, innebär att myndigheternas handlingar ska vara tillgängliga för allmänheten. Den svenska tryckfrihetsförordningen med offentlighetsprincipen och meddelarfriheten är därmed grundläggande för den svenska demokratin. En tradition av öppenhet som Sverige kan vara stolt över.

Med utgångspunkten att verka för ett ökat tillgängliggörande av öppna data, i synnerhet data som främjar civilsamhället, tillsattes ett uppdrag för att upprätta denna handlingsplan och få in förslag på åtaganden. Uppdraget innebar att, genom bl.a. dialoger och workshops, samla in rekommendationer från civilsamhället på åtgärder för att främja publicering, matchning och nyttiggörande av öppna data i Sverige samt rekommendationer och önskemål från civilsamhället på hur löpande dialoger under 2019–2020 bör se ut för att skapa engagemang som leder till bred samverkan med civilsamhället kring öppna data. Uppdraget genomfördes under hösten 2018 av Darja Isaksson, digitaliseringsstrateg samt sedermera generaldirektör för Verket för Innovationssystem (Vinnova), och Anette Novak, tidigare verkställande direktör för det statliga forskningsinstitutet RISE Interactive och sedermera direktör för Statens medieråd.

Av uppdragets resultat framgår att genom att främja civilsamhällets användning av öppna data, via medborgarvänliga gränssnitt, kan Sverige ta nästa kliv mot det övergripande målet med svensk digitaliseringspolitik: att bli bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter. En offentlig förvaltning som genom långsiktiga och målmedvetna satsningar på öppna data lyckas bygga attraktiva, medborgarcentrerade lösningar tillsammans med medborgare och civilsamhälle är därför ett viktigt steg i inriktningen mot fortsatt samverkan och tillit mellan det offentliga och civilsamhället.¹

1.1 Sverige och Open Government Partnership

Transparens, insyn och delaktighet är viktigt för att säkerställa allmänhetens förtroende för det offentliga. Målet med statsförvaltningens digitalisering har sedan 2012 varit en enklare vardag för medborgare, en öppnare förvaltning som stöttar innovation och delaktighet samt höjd kvalitet och effektivare verksamhet. Till detta kan läggas andra skäl som en effektivare

¹ Isaksson, Novak, *Open Gov & civilsamhället – så bygger vi framgång med öppna data*, 2018.

användning av skattemedlen och ett stärkt arbetsgivarvarumärke med förmåga att konkurrera om arbetsmarknadens talanger.

Som ett led i det övergripande arbetet med digitalisering av den offentliga förvaltningen önskar regeringen fortsätta med arbetet att utveckla sitt deltagande i Open Government Partnership, OGP. OGP utgör en internationell plattform för kunskaps- och erfarenhetsutbyte mellan nationella krafter som driver reformer för större öppenhet och en mer medborgarcentrerad utveckling inom offentlig sektor i sina respektive länder.²

Initiativet lanserades 2011 av USA:s dåvarande president Barack Obama. Grundargruppen bestod av åtta länder som i dag har vuxit till 79 deltagande länder. Grundargruppen bestod av USA, Brasilien, Mexiko, Indonesien, Storbritannien, Filippinerna, Norge och Sydafrika och i samband med ett FN-möte tillsammans med ledare från civilsamhället skrev de under den s.k. ”Open Government Declaration”, som uttrycker att länderna ska verka för att öka tillgängligheten av information från den offentliga förvaltningen, stötta medverkan från medborgare och civilsamhället, främja en god förvaltningskultur samt öka tillgången till nya teknologier som bidrar till öppenhet och transparens. Sverige anslöt sig som medlem senare under 2011.

I samband med medlemskapet åtar sig även länderna att upprätta nationella handlingsplaner. Handlingsplanerna är treåriga och ska visa vilka initiativ som ländernas regeringar tar för att bidra till att uppnå målsättningen med deklarationen. I och med denna handlingsplan uppfyller Sverige återigen sitt ansvar gentemot OGP.

Sverige har en lång tradition av att arbeta med frågor som transparens och medborgarinflytande. I den förra handlingsplanen för OGP avseende 2016–2018³ gjorde Sverige följande åtaganden att:

- administrativa reformer ska utgå från medborgaren i centrum (implementering: programmet Digitalt först)
- offentliga administrativa dokument och öppna data ska återanvändas
- möjligheterna till dialog och transparens i biståndshantering och implementering ska förbättras
- utveckla nya format för dialog med civilsamhällets aktörer.

Med den nya handlingsplanen för 2019 och framåt ser nu Sverige fram emot att vidareutveckla arbetet med öppna data och att möta nya utmaningar och tillvarata nya möjligheter som bidrar till en öppnare och samverkande statsförvaltning.

² Isaksson, Novak, Open Gov & civilsamhället – så bygger vi framgång med öppna data, 2018.

³ https://www.opengovpartnership.org/wp-content/uploads/2019/06/Sweden_National-Action-Plan-3_2016-18.pdf.

2 SVERIGE OCH ÖPPNA DATA

Redan i mitten på 2000-talet började definitioner kring öppna data och öppen förvaltning ta form, bland annat beslutade ett antal regeringar i ett gemensamt arbete om följande åtta principer kring öppen datas beskaffenhet i offentlig förvaltning. Öppna data ska vara:

- komplett (allt som inte av rimliga säkerhets- och/eller sekretesskäl måste ges begränsad tillgång)
- primär (inte aggregerad eller modifierad)
- omedelbar (tillgängliggöras så snart det bara är möjligt, gärna i realtid där så är möjligt)
- tillgänglig (till en så stor användarkrets som möjligt och användbar för så många olika syften som möjligt)
- Maskinläsbar
- icke-diskriminerande (tillgänglig för alla, utan krav på registrering eller annat)
- icke-proprietär (ingen aktör ska ha exklusiv kontroll över denna data)
- avgiftsfri (öppna licenser ska användas och ingen form av betalning ska krävas för att få tillgång).

Sedan denna tid har det skett en omfattande och hastig utveckling, såväl vad gäller tekniska möjligheter, automatisering men också i relation till användarna och deras upplevelse av systemen samt vad gäller deras vilja och förmåga att interagera.⁴

Sverige har en decentraliserad samhällsorganisation där en stor del av den offentliga verksamheten sköts av kommuner och landsting. Samhällsförändringar ställer dessa inför stora utmaningar, inte minst när det gäller demografi, kompetens och kapacitet. Detta är väsentligt att beakta i det förändringsarbete som sker inte minst inom det digitala området. Av Ekonomistyrningsverkets rapport Digitaliseringen av det offentliga Sverige⁵ framgår att 52 procent av statliga myndigheter, kommuner och landsting publicerar öppna data. Samtidigt framgår det att det finns stora skillnader mellan såväl den statliga och kommunala sektorn som inom respektive sektor. Fler kommuner än statliga myndigheter anger att bristande tillgång till nödvändig kompetens och gemensamma standarder samt den egna organisationens ledning och styrning av digitalisering utgör hinder mot digital utveckling.

Som en av världens ledande nationer inom digital utveckling, och med lång historik av både datainsamling och av att göra data tillgängligt för allmänheten, har Sverige möjlighet att ta en internationell ledarposition inom området öppna data. En stor del av den information som skulle kunna tillgängliggöras som öppna data är redan digitaliserad, nära nog alla i de potentiella målgrupperna är digitalt kompetenta och uppkopplade. Att positionen är gynnsam slogs också fast i OECD:s "Digital Government Review" (2018). Sverige hamnar på en samlad andraplats i Digital Economy and Society Index (DESI) 2019, som publiceras av EU-

⁴ Isaksson, Novak, *Open Gov & civilsamhället – så bygger vi framgång med öppna data*, 2018.

⁵ <https://www.esv.se/contentassets/2f2cf52e9f66478787bb76a4524f9848/2018-31-digitaliseringen-av-det-offentliga-sverige-en-uppfoljning.pdf>.

kommissionen och väger samman faktorer som digital kompetens bland medborgare, internetanvändning, integration av digital teknologi samt digital offentlig förvaltning.⁶

Nuläget omfattar ändå stora förbättringsmöjligheter. I den internationella icke-statliga organisationens Open Knowledge Networks ranking Global Open Data Index hamnade Sverige 2017 (underlag från 2016) på 21:a plats.⁷ I OECD:s ranking OURdata index 2017 hamnar Sverige på 28:e plats,⁸ och i Europeiska Dataportalens ranking Open Data Maturity in Europe 2018 hamnar Sverige på 22:a plats.⁹ Trots Sveriges tämligen höga placering i övriga kategorier inom digital förvaltning, ligger Sverige därmed lågt inom kategorin öppna data. Enligt Isaksson och Novak kräver en ledarposition konkreta åtgärder med hög ambitionsnivå och att man drar lärdom av tidigare gjorda erfarenheter och analyser.¹⁰

2.1 OGP och öppna data

Öppna data ett viktigt koncept för öppna och samverkande förvaltningar. Enligt OGP producerar offentliga aktörer en stor mängd värdefulla data i sin verksamhet. Genom att denna hålls kvar inom den offentliga verksamheten, skapas dock en begränsande effekt för interaktionen med medborgare och civilsamhället. Denna begränsning har även en negativ påverkan på möjligheten att tillvara medborgares behov liksom för utvecklingspotentialen hos den offentliga verksamheten.¹¹

Att göra data från den offentliga förvaltningen tillgängliga som öppna data kräver därmed förändringar både på teknisk nivå och på policynivå. Citerat från OGP, kan öppna data bidra till en ökad samhällsnytta såsom:

- **Transparency:** *In a well-functioning, democratic society citizens need to know what their government is doing. To do that, they must be able freely to access government data and information and to analyse and share that information with other citizens.*
- **Efficiency:** *Enabling better coordination and efficiency within government, by making data easier to find, analyse and combine across different departments and agencies.*
- **Innovation:** *In a digital age, data is a key resource for social and commercial activities. Everything from catching a bus to finding a doctor depends on access to information, much of which is created or held by government. By opening up data, government can help drive the creation of innovative business and services that deliver social and commercial value.*

Det är även värt att notera att Sverige har en stark och långtgående offentlighetsprincip, vilket givetvis är något att stolt. Men en viktig aspekt att beakta är att en sådan princip bygger på en *reaktiv* grund, nämligen att informationen måste begäras innan den tillhandahålls. Målet med

⁶ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/desi>.

⁷ <https://index.okfn.org/place/>.

⁸ https://www.oecd-ilibrary.org/governance/government-at-a-glance-2017/open-useful-reusable-government-data-index-ourdata-2017_gov_glance-2017-graph139-en.

⁹ https://www.europeandataportal.eu/sites/default/files/country-factsheet_sweden_2018.pdf.

¹⁰ Isaksson, Novak, *Open Gov & civilsamhället - så bygger vi framgång med öppna data*, 2018.

¹¹ <https://www.opengovpartnership.org/policy-area/open-data/>.

öppna data är *proaktivt*, vilket innebär att stater ska beakta en ”open by default” princip – sådan data som kan tillgängliggöras utan att det strider mot någon författning eller säkerhetsrisk ska tillgängliggöras, utan att nödvändigtvis någon har begärt det. En samverkande statsförvaltning ska i sig vara proaktiv och en föregångare i tillgängliggörandet av de komponenter som bidrar till ökad samskapande med civilsamhälle, näringsliv och medborgare. Då öppna data generellt sett är ett av de områden där Sverige internationellt inte kommer upp till en ranking som kan bedömas som tillfredställande, trots att öppna data är ett mycket relevant område för att uppnå OGP:s övergripande mål, ser regeringen det som angeläget att gentemot OGP åta sig att verka för en ökad tillgång av öppna data.

3 HANDLINGSPLANENS PROCESS

Underlagen för handlingsplanen har tagits fram via en ”multi-stakeholder process” med aktivt engagemang från medborgare och civilsamhälle. Underlaget har även skickats på digital remiss till ett brett antal representanter för civilsamhället, som därmed fått möjlighet att bidra till analys och bedömningar.

3.1 Dialogmöten

Deltagare från offentlig förvaltning (dvs. stat, kommun och landsting), enskilda medborgare samt civilsamhällesaktörer har bjudits in till fyra konsultationer, designade i format som medgivit tematisk fördjupning. Inbjudningarna har skett såväl genom öppen publicering på exempelvis oppnadata.se som genom att be nyckelpersoner inom båda organisationssegmenten cirkulera inbjudningarna till sina medlemmar.¹² Det första av dessa dialogmöten hölls den 1 juni 2018 i samarbete med ”Viable Cities” och RISE. Temat var: framtidens uppkopplade stad. En serie om tre dialogmöten hölls i juli 2018 under Almedalsveckan:

- Den 1 juli, i samarbete med Samtrafiken. Tema: mobilitet och öppna data.
- Den 3 juli i samarbete med Västra Götalandsregionen. Tema: vård och hälsa, hållbar utveckling samt livslångt lärande.
- Den 4 juli, i samarbete med Hack4Sweden och OneTeamGov. Teman: uppkopplade staden, livsmedel, livslångt lärande, psykisk ohälsa och delaktighet.

3.2 Kvalitativ undersökning

För att komplettera resultaten från konsultationerna genomfördes ett antal djupintervjuer under perioden juli–augusti 2018. Bland de intervjuade finns exempelvis representanter för studieförbund, digitala civilsamhällesaktörer samt några av de största civilsamhällesaktörerna som Svenska kyrkan, Röda korset och Riksidrottsförbundet.

¹² Isaksson, Novak, Open Gov & civilsamhället – så bygger vi framgång med öppna data, 2018.

3.4 Slutsatser och rekommendationer

Det insamlade underlaget visar att data i nuläget är en underutnyttjad resurs med stor potential om den nyttjas på rätt sätt och det ges rätt förutsättningar att använda den. Civilsamhällets aktörer pekar framför allt på ett behov av satsningar som ger såväl ökad förståelse och kompetens för vad öppna data och datadriven innovation kan ge, som förutsättningar att arbeta med frågorna. Civilsamhället både kan och vill bidra till att lösa samhällsutmaningar såsom folkhälsa, hållbara städer och ett livslångt lärande som bidrar till utvecklingsmöjligheter åt alla. För att uppnå den potential som finns i denna outnyttjade resurs, liksom den potential som finns i utökad samskapande tillsammans med civilsamhället, framhålls därmed tre särskilda rekommendationer;

Strategiska satsningar för ett stärkt medskapande med civilsamhället – t.ex. genom att tydligare synliggöra civilsamhällesaktörer, utveckla nya, medborgarvänliga processer för digitalisering i samhället samt att säkerställa att offentlig sektor utvecklar mera medborgarvänliga gränssnitt för öppna data som gör det möjligt för målgrupper i både civilsamhälle och allmänhet att kunna nyttja öppna data även om de själva inte är avancerade användare.

Tydlig prioritering av satsningar på öppna data – t.ex. genom att förtydliga styrningen som krävs för att centrala, statliga organ föregår med gott exempel, undersöka möjligheten att förtydliga myndigheters uppdrag vad gäller öppna data, exempelvis genom att säkerställa att myndigheter systematiskt eftersträvar principen “öppet som norm, stängt och säkert där det behövs”. Det innebär exempelvis att man i upphandlingar och vid andra inköp kan begära att det som finansieras med allmänna medel ska tillgängliggöras som öppna data i största möjliga utsträckning samt att sätta upp mätbara mål för förvaltningars mognad och användning av öppna data och följa upp dessa mål regelbundet.

Implementera tematiska satsningar på öppna data – t.ex. genom att främja ett antal områden med särskilt stark potential, operativ samordning av det bredare civilsamhällets satsningar, gemensamt byggande av erfarenheter på områden som tillgängliggörande, matchning och nyttiggörande, ytterligare använda den medborgardrivna innovationsplattformen tillika Sveriges största myndighets-hackathon Hack for Sweden¹³ samt att följa upp satsningarna för ett kontinuerligt lärande.

En slutlig rekommendation är att det mest väsentliga i bedömningarna ovan är behovet av att arbeta fram en nationell handlingsplan, med vision, mission och tydliga mål kring öppna data. En handlingsplan för öppna data skulle reducera förekomsten av osäkerheter kring vad staten vill med området.¹⁴

¹³ <https://hackforsweden.se/>.

¹⁴ Isaksson, Novak, *Open Gov & civilsamhället – så bygger vi framgång med öppna data*, 2018.

4. SVERIGES ÅTAGANDEN I OGP-HANDLINGSPLANEN 2019–2021

Åtagandena i denna handlingsplan bygger på inriktningen att i högre mån utveckla Sveriges arbete med öppna data, och i synnerhet data som kan bidra till ökat samskapande och policyutveckling med civilsamhället. Genom att fokusera på det gemensamma arbetet med öppna data kan Sverige bidra till flera av OGP:s principer och samtidigt öka möjligheterna för samverkan med civilsamhället. Genom att i denna handlingsplan satsa på ett särskilt område kan Sverige också bättre fokusera insatserna på, och följa upp resultatet av satsningar i denna handlingsplan.

Att ytterligare arbeta för att främja öppna data är en viktig del av den svenska förvaltnings- och digitaliseringspolitiken. Bl.a. har riksdagen anfört i ett tillkännagivande till regeringen att förmågan att ta tillvara digitaliseringens möjligheter behöver öka i den statliga förvaltningen för att möta behoven hos privatpersoner och företag (bet. 2017/18:FiU25, rskr. 2017/18:180). I det sammanhanget skulle ett fritt flöde av data inom ramen för statens egen verksamhet med stor sannolikhet kunna skapa högre effektivitet och bättre service till medborgarna. Regeringen bör verka för att statliga myndigheter ska arbeta strategiskt för att öka utbudet av och tillgängligheten till öppna data och se till att statliga myndigheter tillgängliggör offentliga handlingar i maskinläsbart skick.¹⁵

Det anges i regeringens digitaliseringsstrategi¹⁶ att digitalt kompetenta och trygga människor har möjlighet att driva innovation där målmedveten ledning och infrastruktur är viktiga förutsättningar. Alla människor, kvinnor och män, flickor och pojkar, oavsett social bakgrund, funktionsförmåga och ålder, ska erbjudas förutsättningar att ta del av digital information och tjänster från det offentliga och delta på ett likvärdigt sätt i samhället. Den digitala utvecklingen har förändrat hur människor tar del av information, kommunicerar och relaterar till varandra, vilket i förlängningen påverkar förutsättningarna för deltagande i samhället.

Vidare anges det att innovation är en förutsättning för att den offentliga sektorn ska hitta nya och effektiva lösningar på flera av dagens stora samhällsutmaningar. Digital teknik och data skapar nya möjligheter för innovation och företagande.

Den information som framställs eller samlas in i den offentliga sektorn är en tillgång som är gemensam för statliga och kommunala myndigheter och samhället i övrigt. Genom att förädla, sammanställa och på andra sätt använda information kan olika aktörer skapa nya kommersiella och ideella tjänster och därmed ge förutsättningar för samhället att tillgodogöra sig det värde informationen kan ha när den används för andra ändamål än myndigheternas egen verksamhet. En viktig faktor i det arbetet är att särskilt fokus läggs på säkerhet, inklusive

¹⁵ <https://data.riksdagen.se/fil/3122E740-3D22-4506-B30F-D6BAE60DB15B>.

¹⁶ https://www.regeringen.se/49adea/contentassets/5429e024be6847fc907b786ab954228f/digitaliseringsstrategin_slutlig_170518-2.pdf.

god informationssäkerhet, sekretess och integritetsskydd. Likaså bör kostnadseffektivitet beaktas.

Ett antal steg har redan tagits i denna riktning. Bl.a. har regeringen i september 2018 etablerat Myndigheten för digital förvaltning (DIGG), som har ansvaret att samordna och stödja den förvaltningsgemensamma digitaliseringen i syfte att göra den offentliga förvaltningen mer effektiv och ändamålsenlig. Myndigheten ska bl.a. ansvara för den förvaltningsgemensamma digitala infrastrukturen, bistå regeringen med underlag för utvecklingen av digitaliseringen av den offentliga förvaltningen samt följa och analysera utvecklingen.

Som instruktionsenlig uppgift har DIGG även ansvaret att främja öppen och datadriven innovation samt tillgängliggörande av öppna data och vidareutnyttjande av handlingar från den offentliga förvaltningen. DIGG verkar även för tillgänglighet genom att främja att information och tjänster som tillhandahålls digitalt av den offentliga förvaltningen är tillgängliga för alla oavsett funktionsförmåga.

För att främja samverkan med samhället avseende datadriven innovation används öppna plattformar som opnadata.se, challengesgov.se och dreamforsweden.com, som möjliggör samarbete och dialog mellan offentliga och privata parter runt ett datadrivet samskapande av offentlig nytta. Initiativ som Hack for Sweden är ett exempel på ett event som möjliggör och samordnar innovationsprocesser i offentlig sektor och som innefattar moment av samskapande. Cirka 35 myndigheter har gått samman för att gemensamt arbeta med eventet, och i år samlades det nästan tusen deltagare i hacket, varav 420 utvecklare, och övriga från flera andra yrken och bakgrunder.

Ett ytterligare exempel på framgång med öppna data är Trafiklab¹⁷ där flera populära applikationer har skapats baserade på öppna data. Sveriges innovationsmyndighet Vinnova har dessutom finansierat ett antal datadrivna lab där arbetet med datadriven innovation har tagit fart. Intresset ökar för varje år och flera initiativ på lokal och regional nivå kommer till stånd.

Det finns dock mycket kvar att göra för att öppna data ska nå sin potential som strategisk resurs i ett digitaliserat Sverige, inte minst för att främja civilsamhällets arbete med denna fråga. För att förstärka arbetet inom öppna data och förbättra möjligheterna för samskapande med civilsamhället gör Sverige nedan fyra särskilda åtaganden inom ramen för OGP-handlingsplanen. De synpunkter som inhämtats vid Isaksson och Novaks undersökning har därmed i möjligaste mån beaktats och implementerats i Sveriges åtaganden. På grund av det praktiska upplägget med dialogmötena har dock direkt feedback på inhämtade synpunkter inte kunnat lämnas till de medverkande civilsammansaktörerna.

¹⁷ <https://www.trafiklab.se/>.

Åtagande 1: En nationell handlingsplan för öppna data

En genomgående faktor i samtliga studier som utförts är att det saknas ett nationellt helhetsgrepp kring öppna data och hur Sverige bör arbeta med utvecklingen av detta. Som en del i en större helhet av strategisk hantering av data, är en handlingsplan för öppna data därför en grundförutsättning för arbetet med denna fråga. Detta är även en av de mest väsentliga rekommendationerna om åtaganden för OGP-planen som lämnats i Isaksson och Novaks rapport.

Som framförs av OGP är öppna data en grundsten i en öppen och samverkande förvaltning. För att visa regeringens ambition med öppna data ska därför Sverige arbeta fram en nationell handlingsplan för öppna data. Uppdraget har getts till DIGG, som utifrån OECD:s OURdata Index ska ta fram ett förslag till handlingsplan för tillgängliggörande och vidareutnyttjande av öppna data.

Förutom en strategisk utveckling av frågan, bidrar en handlingsplan även till transparens då det tydliggörs hur regeringen prioriterar och arbetar med öppna data.

- Ansvarig aktör: Myndigheten för digital förvaltning (DIGG). Redovisningsdatum: Den 31 mars 2020.
- Övriga aktörer: Regeringskansliet (Infrastrukturdepartementet).
- Bidrar till OGP-principer: Transparency, Technology and Innovation.

Åtagande 2: Tillgängliggörande av öppna data som bäst kan bidra till nytta för samhället

Som ett första steg och som ett sätt för offentlig förvaltning att leda vägen bör statliga insatser tillsättas för att i så hög grad som möjligt tillgängliggöra sådan data som anses ha hög potential vad gäller utveckling, innovation, samverkan och kommersiellt utnyttjande. Ett led i detta är samverkan med civilsamhället. Bl.a. så kommer representanter från civilsamhället att medverka i DIGG:s referensgrupp för att genomföra en behovsanalys och effektkartläggning på opnadata.se. Detta arbete kommer att påbörjas med tre workshops under sensommaren 2019. Uppdraget att särskilt främja datadomäner med stark potential ges till DIGG (I2019/01416/DF, I2019/01020/DF (delvis). Myndigheten ska inom ramen för detta uppdrag initialt prioritera data inom följande områden: trafik, arbetsmarknad, hälsa, geodata samt öppna forskningsdata. Uppdraget ska genomföras i dialog och samråd med ett urval av berörda myndigheter och andra aktörer, däribland sektorsansvariga myndigheter för områdena samt Sveriges Kommuner och Landsting (SKL). DIGG ska även beakta Vetenskapsrådets arbete med öppna forskningsdata och Vinnovas arbete med öppen innovation. Förutom att öka det offentliga förmåga att tillgängliggöra öppna data ska DIGG även utveckla stöd och riktlinjer med ett särskilt fokus på vidareutnyttjarnas behov.

- Ansvarig aktör: Myndigheten för digital förvaltning (DIGG).
- Redovisningsdatum: den 31 januari 2021.
- Bidrar till OGP-principer: Transparency, Technology and Innovation.

Åtagande 3: Främja förmågan att bedriva öppen och datadriven innovation i samverkan mellan forskning, näringsliv och civilsamhälle

Det är av särskild vikt att den data som tillgängliggörs också praktiskt bidrar till nytta. Civilsamhället, som har väldigt djup och bred kunskap inom sina sakområden, kan därmed behöva ytterligare insatser för att fullt ut kunna nyttja den resurs som öppna data innebär. Exempelvis är lämpliga samverkansformer en viktig aspekt i detta. Det är också av vikt att beakta vilken roll detta har för regeringens policyutveckling. Att möjliggöra för civilsamhället att kunna nyttja öppna data för att skapa större analys- och kunskapsunderlag inom sina sakområden ger dem ytterligare möjlighet att inkomma med förslag på policy och insatser.

Det är dessutom av vikt att denna typ av innovation främjas inte bara för en sektor. DIGG har därför getts i uppdrag att öka den offentliga förvaltningens förmåga att bedriva öppen och datadriven innovation i samverkan mellan forskning, näringsliv och civilsamhälle. DIGG ska bl.a. genomföra pilotverksamhet på plattformen för öppen och datadriven innovation som Tillväxtverket utvecklat: challengesgov.se, samt genomföra kommunikations- och främjandeinsatser som syftar till att öka deltagandet från start-ups, små och medelstora företag, civilsamhället och andra aktörer, t.ex. internationella aktörer, på plattformen för öppen och datadriven innovation.

- Ansvarig aktör: Myndigheten för digital förvaltning (DIGG).
- Redovisningsdatum: den 31 januari 2021.
- Bidrar till OGP-principer: Transparency, Technology and Innovation.

Åtagande 4: Dialog med civilsamhället om möjligheterna med digitalisering, öppna data och samverkan

En särskild aspekt av OGP är just främjandet av öppen och transparent dialog med civilsamhället och medborgare. Regeringen har i en särskild skrivelse framfört bl.a. att Sverige har i grunden ett stabilt civilsamhälle och en politik som bidragit till förbättrade villkor för dess organisationer, men också utmaningar att ta på allvar, bl.a. bristande kunskap i offentlig sektor om civilsamhället och dess förutsättningar.¹⁸ Att ha en öppen dialog mellan Regeringskansliet och representanter ur civilsamhället förstärker därmed våra åtaganden i OGP och visar på regeringens vilja för samverkan i denna fråga. Det är dessutom nödvändigt med en dialog med civilsamhället för att det medborgar- och användarcentrerade perspektivet ska kunna omhändertas i arbetet framåt. Det är givetvis viktigt att input och synpunkter har inkommit inför framtagandet av OGP-handlingsplanen, men det är minst lika angeläget, om än inte mer, att löpande ha en dialog med civilsamhället för att kunna lyssna in deras behov i det praktiska arbetet framåt.

Regeringen har utvecklat och implementerat en särskild metod för dialog i olika former med civilsamhället, s.k. sakråd, som syftar till att förbättra regeringens beslutsunderlag och stärka departementens samordning i dialogen med det civila samhället. Regeringen har även

¹⁸ En politik för engagemang – långsiktighet och oberoende för civilsamhället, Regeringens skrivelse 2017/18:246.

tillsammans med organisationer i det civila samhället gjort en överenskommelse om dialog och samråd mellan regeringen och det civila samhällets organisationer på nationell nivå. Överenskommelsen verkar under namnet Nationellt organ för dialog och samråd mellan regeringen och det civila samhället (NOD).¹⁹ NOD syftar till gemensam problemlösning och kompletterar existerande strukturer för dialoger, bl.a. ett formaliserat dialogformat med det civila samhället kallat Partsgemensamt forum (PGF). I PGF är själva dialogen det centrala. Avsikten är att samtalen ska bidra till att utveckla politikens arbete för att förbättra villkoren för civilsamhällets organisationer så att de kan ge röst åt människor, ge service till sina medlemmar och utföra välfärdstjänster.²⁰

Staten ska två gånger per kalenderår kalla till lämplig dialog i de formaliserade sakråden för att få civilsamhällets input till digitaliseringens möjligheter och utmaningar, särskilt kopplat till öppna data, innovation och samverkan. Dialogmötena ska dokumenteras. En slutlig rapport med resultat, sammanfattning och lärdomar av dialogerna ska upprättas av Infrastrukturdepartementet.

- Ansvarig aktör: Regeringskansliet (Infrastrukturdepartementet).
- Övriga aktörer: Kulturdepartementet, Myndigheten för digital förvaltning (DIGG) samt övriga berörda statliga myndigheter och organisationer.
- Redovisningsdatum: den 15 december 2021.
- Bidrar till OGP-principer: Transparency, Technology and Innovation, Participation.

Sammanfattning

Genom dessa insatser skapar regeringen ytterligare transparens och förutsägbarhet i arbetet med öppna data, ökar tillgängligheten av data som bäst kan bidra till samhällsnytta, främjar civilsamhällets samt andra aktörers arbete med vidareutnyttjande av data samt håller dialoger med civilsamhället om möjligheter för samverkan och policyutveckling med hjälp av öppna data. Flera steg har redan tagits, och nu fortsätter regeringen arbetet för att tillsammans skapa ökad nytta och ökat mervärde för det svenska samhället.

¹⁹ <https://www.nodsverige.se/>.

²⁰ En politik för engagemang – långsiktighet och oberoende för civilsamhället (skr. 2017/18:246).

5. ANDRA INITIATIV SOM BIDRAR TILL OGP

Sverige har i denna handlingsplan valt temat öppna data. Samtidigt pågår dock även initiativ och insatser inom andra sakområden som faller väl in inom ramen för ett hållbart, öppet, innovativt och inkluderande samhälle. Dessa insatser är i sig inte initierade på grund av medlemskapet i OGP, men bidrar ändå till OGP:s mål och principer. I detta avsnitt redovisas exempel på övriga initiativ som regeringen har tagit. Det bör poängteras att detta är endast ett urval, och inte en allomfattande bild, av vad som sker i Sveriges arbete för att bidra till ett långsiktigt hållbart samhälle inom dessa områden.

5.1 Digital utveckling, innovation och delaktighet

Artificiell Intelligens

Regeringen har gett DIGG uppdraget att främja den offentliga förvaltningens förmåga att använda artificiell intelligens (AI). Särskilt fokus ska läggas på säkerhet, inklusive god informationssäkerhet, sekretess och integritetsskydd. DIGG ska bl.a. kartlägga de offentliga utvecklingsinitiativ som tillämpar relevanta AI-lösningar, analysera vilka förmågor som offentliga förvaltningen i dag förfogar över, eller saknar, och som är nödvändiga för att utveckla ändamålsenliga AI-lösningar samt inrätta en referensgrupp för datadriven innovation och AI i offentlig förvaltning. Regeringen har även uppdragit åt Statistiska centralbyrån (SCB) att kartlägga användningen av AI respektive kartlägga analys av stora datamängder i företag, offentlig förvaltning, inklusive universitets- och högskolesektorn, i Sverige. Kartläggningen ska bl.a. belysa variation i användning av AI och innefatta en analys av stora datamängder inom och mellan sektorer och branscher samt faktorer som påverkar användningen. SCB ska genomföra uppdraget i nära dialog Vinnova, DIGG, Tillväxtanalys och SKL. AI är ett snabbt växande teknikområde med stor potential bl.a. för att utveckla en hållbar välfärdssektor. Regeringen uppdrog 2018 åt Chalmers tekniska högskola att i samverkan med Göteborgs universitet, Kungl. Tekniska högskolan, Linköpings universitet, Lunds universitet, Umeå universitet och Örebro universitet att etablera en kunskapsplattform för AI. Lärosätena ska därtill utveckla utbildningsinsatser och relaterade verksamheter inom utbildning och forskning av betydelse för utvecklingen av AI.

Små och medelstora företags förmåga att använda data som strategisk resurs

Regeringen har uppdragit åt Tillväxtverket att kartlägga förutsättningarna för att öka små och medelstora företags förmåga att använda data strategiskt, inbegripet vilka sektorer som har störst potential att utveckla arbetet med data och tillgodogöra sig dess potential. Tillväxtverket ska även, genom riktade kunskapshöjande insatser, främja förmågan att använda data som strategisk resurs. Uppdraget är vidare ett komplement till tidigare uppdrag om att genomföra ett digitaliseringslyft riktat till små och medelstora industriföretag samt industrinära tjänsteföretag, respektive ett robotlyft riktat till små och medelstora industriföretag. Därutöver ska uppdraget dra nytta av synergieffekter avseende Tillväxtverkets arbete med att utveckla och genomföra ett program för att öka kunskapen hos småföretags ledningar och styrelser om hur företagen kan ta tillvara digitaliseringens möjligheter.

Grunddata och säkert elektroniskt informationsutbyte

Regeringen har beslutat om två regeringsuppdrag som ska öka standardiseringen av så kallad grunddata samt göra informationsutbytet i offentlig sektor säkrare och mer effektivt. Uppdragen ska på sikt leda till att uppgifter om exempelvis folkbokföring, företag och fastigheter bara behöver lämnas en gång och att det blir enklare för offentliga och privata aktörer att utbyta information. DIGG har fått samordningsansvaret för båda uppdragen, som innefattar flera samverkande myndigheter.

Användarråd i syfte att öka den digitala delaktigheten för personer med funktionsnedsättning

Regeringen har uppdragit åt Post- och telestyrelsen (PTS) att inrätta användarråd. Syftet med användarråden är att öka kunskapen om aktuella behov och hinder för personer med olika slag av funktionsnedsättning, att säkerställa att personer med funktionsnedsättning får tillgång till it, elektronisk kommunikation och elektroniska tjänster på lika villkor som andra samt att identifiera relevanta åtgärder för att öka den digitala delaktigheten. Användarrådets storlek och sammansättning kan variera beroende på sammanhang och syfte. PTS ska utse representanter i användarråden samt besluta vilket ändamål, inom ramen för det övergripande syftet med användarråd, ett visst användarråd ska fylla.

Bidrag till för ökad digital delaktighet samt bidrag till att sprida lyckat koncept för digital delaktighet

Regeringen har tilldelat Digidelnätverket medel för en central kampanjorganisation för att arbeta för ökad digital delaktighet. Vid Digidelnätverkets insatser är det stora flertalet av deltagarna äldre och av dessa är majoriteten kvinnor, grupper som i mindre utsträckning än andra är digitalt delaktiga. Regeringen har även lämna ekonomiskt bidrag till Internetstiftelsen. Avsikten är att stiftelsen ska främja och bistå kommuner i etablerandet av lätt tillgängliga, fysiska och bemannade DigidelCenter. Etableringen ska syfta till att stärka kommuninvånares möjligheter att öka sin digitala kompetens samt få hjälp med digitala tjänster och teknik för att aktivt kunna välja digitala alternativ. Etablerandet av digidelcenter görs i samverkan med kommunerna.

Digitaliseringskoordinatorer – satsning på att stärka det strategiska digitaliseringsarbetet inom regional tillväxt

Regeringen har gjort en treårig satsning (2018–2020) för att möjliggöra inrättandet av regionala digitaliseringskoordinatorer hos aktörerna med regionalt utvecklingsansvar. Koordinatorerna ska bidra till övergripande och strategisk samordning och samverkan mellan relevanta aktörer för att främja och tillvarata digitaliseringen i det regionala tillväxtarbetet. Regeringen har också givit Tillväxtverket i uppdrag att upprätta en stödfunktion för de regionala digitaliseringskoordinatorerna. Stödfunktionen ska fungera som en nationell

kontaktpunkt för koordinatörerna och bland annat ansvara för upprättandet av ett koordinatorsnätverk, kompetensutveckling, rådgivning och redovisning.

Innovationstävling och utvecklingsprojekt

Regeringen fördelar medel till PTS för att genomföra innovationstävlingar. Syftet är att få fram lösningar som bidrar till att fler kan dra nytta av digitaliseringens möjligheter oavsett funktionsförmåga. De vinnande projekten tilldelas finansiering med upp till 3 miljoner kronor var. Ett viktigt krav som PTS har är att personer från målgrupperna är med och användartestar under projektets genomförande. Innovationstävlingen arrangeras minst en gång per år sedan 2010 och är öppen för företag och andra organisationer som ansöker med tjänste- och produktutvecklingsprojekt eller studier inom elektronisk kommunikation. Regeringen fördelar även medel till PTS för att lämna stöd till tjänster av allmänt ekonomiskt intresse till organisationer som anordnar utbildningar för att personer med speciella behov ska kunna lära sig att använda it och elektroniska tjänster i syfte att åstadkomma social integrering av sårbara grupper. Syftet är att få fram lösningar som bidrar till att fler kan dra nytta av digitaliseringens möjligheter oavsett funktionsförmåga och förutsättningar.

5.2 Hälsa och sjukvård

Regeringens patientråd

Regeringen beslutade i april 2018 att inrätta ett Patientråd som ska utgöra ett dialogforum kring angelägna hälso- och sjukvårdsfrågor. Syftet med Patientrådet är att fördjupa och bredda regeringens kunskap och perspektiv i olika frågor som rör patienternas intressen. Dialogen ska underlätta och effektivisera kunskapsinhämtning och kommunikation mellan regeringen och organisationerna samt bidra till en mer effektiv samordning av kontakterna mellan departementet och dessa organisationer. Rådet leds av socialministern och kommer att sammanträda mellan två och fyra tillfällen per år.

Patient- och brukarrådet vid Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys har enligt sin instruktion ett s.k. patient- och brukarråd. Rådet hjälper myndigheten att fånga upp relevanta områden för analys och granskning. Rådet utses av myndighetens styrelse och består av ca 20 personer från bl.a. patient- och brukarorganisationer samt patientnämnder.

Läkemedelsverkets patient- och konsumentråd

Genom Läkemedelsverkets patient- och konsumentråd samverkar myndigheten i dialog med patienter och konsumenter för att öka Läkemedelsverkets kunskap om patienters och konsumenters erfarenheter av och syn på sjukdom i relation till användning av läkemedel och medicintekniska produkter samt för att bidra till en mer riktad och effektiv kommunikation till patienter och konsumenter från Läkemedelsverket. Detta ökar myndighetens öppenhet och tillgänglighet för patienter och konsumenter samt ökar patienters och konsumenters

förståelse för hela Läkemedelsverkets uppdrag och verksamhet. Läkemedelsverket ingår tillsammans med åtta andra myndigheter i Rådet för statlig styrning med kunskap avseende hälso- och sjukvård och socialtjänst. Rådet för styrning med kunskap behandlar strategiskt viktiga frågor som bidrar till att den statliga styrningen med kunskap är samordnad och att rätt kunskap når fram till huvudmän och profession på deras villkor. Kunskap som bidrar till god kvalitet i vård och omsorg till nytta för patienter och brukare.

Socialstyrelsens öppna data

Socialstyrelsen arbetar med data som ska tillgängliggöras för vidareutnyttjande. Syftet med att publicera data som öppna strukturerade data är att förbättra möjligheterna för användarna att använda Socialstyrelsens olika produkter. Användarna är till exempel beslutsfattare och vård- och omsorgspersonal i kommuner och landsting. Även andra som till exempel journalsystemsleverantörer eller apputvecklare är potentiella användare.

5.3 Miljö och hållbarhet

Kommittén för IUCN

International Union for Conservation of Nature (IUCN) är en medlemsförening som består av organisationer från både det offentliga och civilsamhället i syfte att tillhandahålla kunskap och verktyg som gör det möjligt att utveckla civilsamhälle, ekonomi och naturskydd tillsammans. Som medlem av organisationen har Sverige inrättat en nationell IUCN-kommitté och vidareutvecklat samarbetet med det civila samhället genom att bland annat införa ett pantsättningsystem för de deltagande organisationerna som rör miljö och hållbar utveckling. Dessutom kan demokrati och politiska frågor vidareutvecklas genom kommittén på grund av deltagande av alla samhällssektorer, inklusive civilsamhället, akademien, offentliga myndigheter och engagerade individer.

5.4 Öppenhet, demokrati och god förvaltning

Strategin för en stark demokrati

I regeringens strategi för en stark demokrati, som beslutades under 2018, belyser regeringen de utmaningar som demokratin står inför i dag och lägger fast prioriteringar för demokratipolitiken. Strategin inleds med en genomgång av läget i demokratin. Den svenska demokratin står stark och har goda förutsättningar att fortsätta utvecklas. Därefter beskrivs omvärldsförändringar som påverkar svensk demokrati, såsom en mer globaliserad ekonomi, en växande internationell migration och en allt snabbare digitalisering. Mot bakgrund av omvärldsförändringarna bedömer regeringen att tre utmaningar för demokratin är särskilt viktiga att bemöta: det demokratiska utanförskapet, ett hotat demokratiskt samtal och antidemokratiska aktörer som utmanar den svenska demokratin. Regeringen tar ett samlat grepp om pågående och framtida insatser för att slå vakt om och stärka demokratin: främja – fler ska vara delaktiga i demokratin, förankra – fler ska förstå och praktisera demokratin samt försvara – fler ska stå upp för demokratin.

Regeringens handlingsplan Till det fria ordets försvar – åtgärder mot utsatthet för hot och hat bland journalister, förtroendevalda och konstnärer

Under 2017 beslutade regeringen om handlingsplanen Till det fria ordets försvar – åtgärder mot utsatthet för hot och hat bland journalister, förtroendevalda och konstnärer som avser tre åtgärdsområden: ökad kunskap, stöd till dem som utsätts för hot och hat samt ett stärkt rättsväsende. I framtagandet av handlingsplanen bjöd Regeringskansliet in nyckelaktörer till ett antal rundabordssamtal. Syftet var att samla in erfarenheter och kunskap om utsatthet för hot och hat från myndigheter, bransch- och intresseorganisationer och medieföretag samt att ta del av deras behovsanalys av insatser. Dialogen med nyckelaktörer har fortsatt även efter det att handlingsplanen beslutades.

No Hate Speech Movement

Statens medieråd verkar för att stärka barn och unga som medvetna medieanvändare och skydda dem från skadlig mediepåverkan. På uppdrag av regeringen driver Statens medieråd bl.a. kampanjen No Hate Speech Movement, i syfte att höja kunskapen om rasism och liknande former av fientlighet på internet t.o.m. 2020. Genomförandet ska ske i syfte att höja kunskapen om rasism och liknande former av fientlighet på internet bland barn och unga. Det ska även syfta till att stärka barns och ungas förmåga att använda sin yttrandefrihet och respektera mänskliga rättigheter och jämställdhet samt stimulera till kritiskt tänkande vid användning av medier. Myndigheten ska se till att kampanjen bland annat når barn och unga med kognitiva och intellektuella funktionsnedsättningar.

Utredningen Nationell satsning på medie- och informationskunnighet och det demokratiska samtalet (dir. 2018:88)

Under 2018 beslutade regeringen om kommittédirektivet Nationell satsning på medie- och informationskunnighet (MIK) och det demokratiska samtalet (dir. 2018:88). Uppdraget innebär att en särskild utredare i samverkan med andra aktörer ska arbeta med utåtriktade insatser som ökar människors motståndskraft mot desinformation, propaganda och näthat. I uppdraget ingår bl.a. att: komplettera, förstärka och sprida kunskap om pågående MIK-insatser, sprida goda exempel på metoder som förebygger och motverkar desinformation, propaganda och näthat, sammanställa och sprida kunskap om digitala miljöers betydelse för delaktighet och deltagande i demokratin, identifiera kunskapsluckor samt analysera behovet av fortsatta insatser i dialog med berörda aktörer.

Överenskommelse mellan regeringen och Sveriges Kommuner och Landsting om ett kompetenslyft för ökad digital kompetens hos ledning i kommuner och landsting under perioden 2018–2020

Kompetenslyftets mål är att höja den digitala kompetensen hos ledning i kommuner och landsting. Med ledning avses politiker, ledande tjänstemän och andra nyckelpersoner inom kommuner och landsting. Syftet är att öka deras förmåga att ta till vara digitaliseringens

möjligheter och hantera dess utmaningar samt att öka takten i moderniseringen av välfärden och den offentliga sektorn. Kompetenslyftet ska bidra till ökad effektivitet och kvalitet i kommuners och landstings egna verksamheter, samt i deras service och tjänster gentemot medborgare och företag.

God förvaltningskultur

Enligt det förvaltningspolitiska målet ska statsförvaltningen ha väl utvecklad kvalitet, service och tillgänglighet. Det ställer krav på att myndigheterna har ett arbetssätt som, så långt det är möjligt utifrån olika krav på skydd av information, präglas av öppenhet. Det bidrar i sin tur till minskade risker för förtroendeskadliga beteenden och korruption. Sverige har sedan många år ett högt internationellt anseende när det gäller avsaknad av korruption i offentlig förvaltning och ett antal initiativ har vidtagits för att främja en god förvaltningskultur. Bland annat har ett särskilt nätverk mot korruption inrättats och Tillitsdelegationen har fått i uppdrag att lämna förslag till hur och när en obligatorisk introduktionsutbildning för statsanställda kan införas (dir. 2019:06).

Kompetensförsörjning

Arbetsgivarverket har uppdraget att, som ett led för staten att vara en öppen och jämlik arbetsgivare, på sin webbplats publicera alla lediga jobb inom statsförvaltningen. Detta är ett sätt att marknadsföra staten som arbetsgivare och för att främja kompetensförsörjningen i staten.

Offentlig statistik

Strävandena efter ökad öppenhet och transparens kan se olika ut beroende på den offentliga verksamhetens art och karaktär. Statistiska centralbyrån (SCB) har ett särskilt ansvar för den officiella statistiken med målet att producera statistik av god kvalitet som är tillgänglig för användarna. Kostnaderna för uppgiftslämnandet ska minska och statistikproduktionen ska vara effektiv. Tillgänglighet till statistiken mäts bl.a. genom att mäta antalet besök på statistikdatabasen på myndighetens webbplats.

5.5 Idéburet deltagande samt konsumtionsfrågor

Utredningen om en tydlig definition av idéburna aktörer i välfärden

Sedan 2010 gäller som mål för politiken för det civila samhället att förbättra villkoren för det civila samhället att bidra till samhällsutvecklingen och välfärden. Till det civila samhället hör bl.a. idéburna organisationer som verkar som aktörer inom välfärden. Trenden har varit att andelen idéburna aktörer har minskat bland utförare av välfärdstjänster, vilket beror på att de kommersiella aktörerna har vuxit kraftigt i antal, medan de idéburna inte har blivit fler i samma takt. Inom vissa sektorer har även antalet idéburna aktörer minskat. Regeringen har tillsatt en utredning med uppdrag att ta fram en tydlig definition av idéburna aktörer som ska användas för att identifiera och avgränsa dessa från andra aktörer inom välfärden och andra

närliggande offentligt finansierade eller subventionerade verksamheter (dir. 2018:46). Syftet med en definition av idéburna aktörer är att främja ett ökat idéburet deltagande i välfärden genom att underlätta vid bl.a. bidragsgivning, köp av verksamhet, lagstiftning och samverkan. Utredningen ska därför också ta fram exempel där definitionen kan användas samt föreslå kriterier, riktlinjer eller andra instrument för ingående av offentligt privat partnerskap (IOP).

Forum för miljösmart konsumtion

Flera av de stora miljöproblemen hänger samman med ohållbara konsumtions- och produktionsmönster. Regeringen har därför uppdragit åt Konsumentverket att inrätta ett forum för samhällsaktörer som arbetar med frågor som rör miljömässigt hållbar konsumtion. Många aktörer från det civila samhällets organisationer deltar på olika sätt i forumet. Syftet med forumet är att stimulera till samarbeten för att öka och utbyta kunskaperna på området, sprida information, främja metodutveckling och att åtgärder vidtas som leder till innovation och bättre förutsättningar för en miljömässigt hållbar konsumtion. I genomförandet ingår bl.a. att tillhandahålla en digital mötesplats och anordna olika sammankomster. Till forumet har knutits ett rådgivande organ i vilket representanter från det civila samhället ingår.

Fördjupad samverkan mot överskuldssättning

Konsumentverket har i uppdrag att verka för en fördjupad samverkan mot överskuldssättning. Tanken är att berörda samhällsaktörer genom förebyggande och uppsökande verksamhet och genom mer koordinerade insatser kan bidra till att motverka problem med skulder. De kommunala budget- och skuldrådgivarna har en betydelsefull roll när det gäller att ge stöd till skuldsatta. Men fler aktörer – inte minst det stora antalet organisationer inom det civila samhället som kommer i kontakt med personer med ekonomiska problem – kan bidra i det förebyggande arbetet och kan nå fler grupper genom riktade insatser och stöd i ett tidigt skede. Bl.a. har ett metodstöd för lokal samverkan tagits fram inom uppdraget. Till uppdraget har ett samverkansråd knutits, i vilket flera representanter från det civila samhället ingår.

5.6 Jämställdhet

Jämställda livsinkomster

Regeringen har beslutat om en handlingsplan för jämställda livsinkomster, som presenterar de åtgärder som regeringen har vidtagit, eller kommer att vidta, för att minska inkomstskillnaderna mellan kvinnor och män. Som en del av handlingsplanen har regeringen tillsatt en utredning för att analysera och se över behovet av effektivare sanktionsmöjligheter kopplat till efterlevnaden av bestämmelserna om aktiva åtgärder i diskrimineringslagen, inkl. lönekartläggningar (dir. 2018:99). Regeringen har uppdragit åt Medlingsinstitutet (MI) att redovisa vilka relativlöneförändringar som har skett för olika yrken på den svenska arbetsmarknaden 2014–2017. Resultaten redovisades i rapporten ”Yrke, lön och kön”. Med denna redovisning som grund ska MI inleda en diskussion i syfte att främja arbetsmarknadens parter arbete med att minska löneskillnaderna mellan kvinnor och män.

Jämställda pensioner

Inom ramen för den pågående pensionsöversynen har ett projekt, Jämställda pensioner, som ska tackla utmaningen med de stora skillnaderna mellan mäns och kvinnors pensioner genomförts. Projektet har utrett nio olika delområden och vilken effekt de har på pensionerna för kvinnor och män. Utifrån analyser som har gjorts och de synpunkter som lämnats har Pensionsgruppen tagit fram en handlingsplan för det fortsatta arbetet. Handlingsplanen består av insatser såsom en översyn av grundskyddet, förenklad ansökning för överföring av premiepensionsrätt mellan makar och registrerade partners, utredning av möjlighet för sambor att föra över premiepensionsrätt, fortsatt analys av kvinnors tidigare utträde ur arbetslivet, och fortsatt analys av förslaget om pensionsrätt för studier och barnår.

Tioårig nationell strategi för att förebygga och motverka mäns våld mot kvinnor

I november 2016 antog regeringen en tioårig nationell strategi som omfattar mäns våld mot kvinnor, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål (skr. 2016/17:10). För att stärka förutsättningarna att nå det jämställdhetspolitiska delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra fokuserar regeringen särskilt på förebyggande insatser. Inom ramen för strategin har regeringen beslutat om ett omfattande åtgärdsprogram, bl.a. har regeringen uppdragit åt Socialstyrelsen att förbättra kunskapen om mäns våld mot kvinnor, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck inom socialtjänst och hälso- och sjukvård på kommunal respektive regional nivå. I uppdraget ingår att förstärka kompetensstödet till vård- och omsorgspersonal samt att utveckla bedömnings- och behandlingsmetoder i socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våldsutövare samt våldsutsatta kvinnor och barn. Länsstyrelserna har fått utbyggda uppdrag på området som omfattar förebyggande insatser mot våld och att främja samverkan mellan kommuner, landsting, regionala myndigheter och det civila samhället i frågorna.

Länsstyrelserna ska också stödja utvecklingen av resurscentra för våldsutsatta. Regeringen har även infört kunskapskrav om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer i utbildningar till yrken som innebär möten med våldsutsatta kvinnor och barn. Utifrån den nationella strategin har regeringen också tagit fram en särskild handlingsplan mot könsstymning av flickor och kvinnor som syftar till att förebygga och motverka könsstymning av flickor och kvinnor samt förbättra stödet till redan utsatta. Regeringen har beslutat om en handlingsplan mot prostitution och människohandel som syftar till att förebygga och motverka prostitution och människohandel för alla ändamål samt att bidra till ett bättre skydd och stöd för personer som är utsatta för människohandel. Ett stort antal människor i världen, främst kvinnor och barn, är utsatta för människohandel varje år och majoriteten av dessa utnyttjas sexuellt. Förutom prostitution och andra former av sexuellt utnyttjande utsätts många av människohandelns offer för tvångsarbete, slaveri, organhandel eller andra former av utnyttjanden. Handlingsplanen innehåller åtgärder inom ett antal insatsområden, bl.a. förstärkt samordning mellan myndigheter och andra aktörer, stärkt förebyggande arbete samt stärkt kunskap och metodutveckling.

Särskilda informationsinsatser om höjd kunskap och aktiva åtgärder

Regeringen har uppdragit åt Diskrimineringsombudsmannen och Arbetsmiljöverket att vidta informationsinsatser för att höja kunskapen om aktiva åtgärder och kränkande särbehandling, däribland arbetet mot sexuella trakasserier. Det blev tydligt i samband med metoo-upproppen att det saknas kunskap om de regelverk som finns för att förbygga sexuella trakasserier. Det gäller såväl diskrimineringslagen (2008:567) och arbetsmiljölagen (1977:1160) som hur dessa förhåller sig till varandra. För att ge arbetsgivare ett fördjupat stöd i deras främjande och förbyggande arbete har de båda ansvariga myndigheterna fått i uppdrag att utveckla och informera om den digitala plattform som myndigheterna tagit fram. På plattformen finns bl.a. information om arbetsgivares ansvar, vad arbetsgivare kan göra för att förbygga sexuella trakasserier samt hur man ska agera om trakasserier ändå sker.